

NA PUTU STVARANJA JEDINSTVENE NACIJE

I

U bogatoj dugi problematike Izraela najživlju boju pretstavlja problem stvaranja jedinstvenoga naroda sa jedinstvenim jezikom, jednom kulturom, jednovitim stremljenjem, poštujući pri tom sve one slobode za pojedince i specifične grupe u narodu, bez kojih se ne može zamisliti prava demokratska osnova i forma kolektivnoga života u jednoj državi, koja se ne smatra samo svrhom, već i oruđem za ostvarenje cionističkoga cilja — kibuc galujot (skupljanja po dijaspori rasturenih delova jevrejskog naroda).

Rešavanje toga problema je samo po sebi veoma teško i onda kad se ono postavlja u prvi plan, a kamoli kad se on mora rešavati istovremeno sa drugim pitanjima koja su za život naroda od isto toliko velike važnosti. Dovoljno je da spomenemo pitanje sigurnosti države i njene privredne izgradnje, zadataka, koji sami za sebe već traže maksimalno iskorišćavanje privrednih sredstava.

Uz to postoji u državi i znatna arapska manjina, čija se sudbina ima rešavati po njenim specifičnim potrebama. I to sve u jednom svetu, koji danas nije sklon mirnom, polakom i postepenom rešavanju svojih velikih pitanja.

Izrael pretstavlja naročitu državu u svetu, posmatrajući je sa gledišta ma koje znanstvene definicije, ma kojeg smera u socijološkoj znanosti. To već i zbog ove jednostavne činjenice (koja se ni na čas ne sme izgubiti iz vida) da je, naime, više nego polovica stanovništva došla u nju posle njenog stvaranja, u kratkom periodu od pet godina, dakle u jednom jedinom trenutku i to iz svih krajeva sveta. Nije dakle čudo što se u tako kratkom vremenu, pri takovim svetskim i nutarnjim prilikama, u periodu neprestano ometanog primirja u ovom osetljivom delu sveta, u stalnim privrednim i društvenim teškoćama i brigama oko ukorenjenja novih useljenika, što se do sada nije mogao formirati niti u svojoj prelaznoj formi onaj faktor, koji je stalan i nepromenjiv — pa kako god gledali

na bitnost države — nije se mogao formirati narod u punom socijološkom i kulturnom smislu, premda u političkom smislu on već samim postojanjem države nesumnjivo postoji.

Ali baš to stanje omogućuje veću slobodu u onom sektoru historijskog razvoja, u kojem su drugi narodi skućeni samim tim što su već izgrađeni, što su već jedinstveni te je njihov razvoj tom činjenicom više uslovljen jednim smerom. Ta sloboda u određivanju onoga tipa čoveka kojemu treba stremiti kao prema poželjnom tipu građanina. Ovo gledanje nije novo, ono je nametnuto objektivnom stvarnošću. Cionistička ideologija je uvek bila svesna toga da jevrejski narod stoji pred dvojakim zadatkom: pred izgradnjom države i pred izgradnjom naroda. Ta dva zadatka su nerazdeljivo spojena, jer se narod ne može izgraditi bez države, niti država može bez preporoda naroda dugo da postoji i da je po tome, pod dugim historijskim aspektom — besmislena.

II

Ako je narod obično sastavljen po klasama, ako je on obojen raznim stupnjevima svoga kulturnog razvitka, ako se unutar njopolitički razvoj — u konačnoj liniji — određuje po klasnim interesima, jevrejski narod Izraela ima u sebi sve te oznake. Ali ne samo ove. On je dosada obojadisan i po razlikama koje su novi useljenici poneli iz zemalja iz kojih dolaze, a te razlike stvaraju centripetalna nastojanja unutar tih grupacija i bez obzira na klasnu pripadnost. U kulturnom pogledu novi useljenici ne razlikuju se samo po raznim stepenima iste kulture, nego nose sobom viši ili niži stupanj veoma različitih kultura iz kojih dolaze. A kada govorimo o kulturi, nije reč samo i prvenstveno o školskim svēdodžbama, nego o običajima života, o higijeni, odnosu prema radu, prema zajednici, dakle o čitavom duhovnom i duševnom organizmu čoveka. Zamislite razlike između onog Jevrejina, koji je odrastao u Evropi i onoga koji je do svoga dolaska u Izrael živio životom skoro roba svoga arapskog gospodara u Jemenu, dakle, razlike ne samo po stepenu civilizovanosti, nego i po duhovnim motivima njihova dolaska u Izrael. Onaj prvi iz ovoga ili onoga motiva, a ovaj poslednji u cilju ostvarenja svoga religijskoga sna o dolasku Mesije. A to je samo jedan primer. Usled tih razlika jasno je da i reagovanja na svakodnevna pitanja nisu određena samo klasnim interesima — pa makar i u najširem smislu — ona stoje i pod uticajem mnogih iracionalnih imponderabilija.

Uz to postoji i razlika novih useljenika kao opšte grupe prema starosedecima, onima koji su tamo živeli i pre postanka države, i, najzad, grupacije prema političkim partijama. Nemoguće je u nekoliko redaka dati čak i opšti pregled društvene komplikovanosti jevrejskog stanovništva Izraela.

III

Pa ipak bilo bi pogrešno zbog te komplikovanosti i mnogostranosti misliti da je to aformna masa toliko divergentnih osobina da joj se ne mogu naći opšte karakteristike.

Onaj deo jevrejskog stanovništva, koji je odgajen u zemlji pre postanka države, rastao je kroz mnogo dublji period i mnogo organskije i on je do današnjega dana, i u duhovnom i u duševnom pogledu, onaj odlučan faktor sa apsolutnom nadmoći prema novom delu stanovništva, koji, baš zbog svoje raznovrsnosti i zbog pomanjkanja zajedničke tradicije, zbog posmatranja zajednički preživljene odlučne historijske periode poslednjih decenija (kao što je to slučaj u starom delu stanovništva) i kad bi hteo čak ne bi mogao postati konkurentan faktor ovome.

Međutim i kod starosedeoaca se formirao nov tip haluca i branioca zemlje. Novi razvitak nije doneo sobom ništa što bi tražilo da se menja na tim idealima građanina, iako su se forme halucijuta i odbrane zemlje umnogome izmenile postankom države.

Osnovno je dakle pitanje u formiranju jedinstvenog naroda i narodne kulture u tome da se većina novih stanovnika zemlje odgoji tako, kako bi suštastveno pošla putem razvitka, koji će ih sve više i više približiti tipu novog izraelskog čoveka, koji se stvorio, razvio i usavršavao u tipu haluca. Ovo nije samo pitanje konačnog formiranja postojećeg stanovništva zemlje i budućih pokoljenja; od toga zavisi da li će država moći da apsorbuje dalje milijune Jevreja, koji će — nadajmo se — pre ili kasnije doći k nama. Samo zajednica koja će u svojoj većini biti duhovno halučka moći će da nadvlada teškoće prijema i ukorenjivanja novih stotina hiljada useljenika.

IV

Sem drugih mnogobrojnih društvenih snaga tome treba da doprinesu četiri faktora, svaki svoj odlučan udeo: država putem svojih škola, vojska, Histadrut i Svetska cionistička organizacija.

Tek pre kratkog vremena izglasan je zakon kojim se uvodi jedinstvena državna osnovna škola i jedinstvena obuka sa zajedničkim nastavnim programom, koji po odluci većine dačkih roditelja dotične škole može da bude i dopunjen. Ali minimalni program će biti otsada jedinstven. Do sada su u osnovnim školama postojale četiri razne struje (što se može objasniti razlozima situacije za vreme britanskog mandata, a čemu nema više opravdanja u samostalnoj državi Izrael). Taj zakon je izglasan nakon teških društvenih previranja i političke borbe u Knesetu, jer su izvesne političke partije imale osećaj da će tako izgubiti politički uticaj na roditelje učenika. A baš ta činjenica, što su škole sve više i više potpadale pod uticaj političkih partija, a ne duhovnih stremljenja, činila je hitnim do-

nošenje zakona. Izglasavanje toga zakona, po izjavi Ben Guriona, ima isto onako društvenu vrednost kao stvaranje jedinstvene izraelske vojske.

Vojska je takođe odlučan faktor u formiranju omladine i to ne samo po onim opštim karakteristikama, koje svaka narodna vojska ima (budući da u njoj nema društvenih razlika, te se u njoj zajedno odgajaju vojnici iz svih delova zemlje i razvijaju sposobnosti), nego i po tome što se izraelska vojska brine i za kulturno podizanje vojnika i za njihovu stručnu spremu putem stalnih kurseva, posle kojih će mladići i devojke, koji su došli u vojsku bez sprema za građanina, izići kao spremni građani. Vojni zakon obavezuje i na to da se od redovnog vojnog roka godina dana upotrebi za zemljoradnju. Ima to ne samo privrednu, nego i društveno-odgojnu važnost u izraelskoj stvarnosti.

Histadrut je najveća i najjača društvena organizacija u državi. Ali ona nema samo zadatke sindikalnih organizacija. Ona je i odlučan privredni faktor po svome samostalnom gospodarstvu; ona je i najodlučniji društveni faktor po snazi ideologije cionističkog socijalizma raznih strujanja, koja je bila osnovnom polugom uspeha cionističkog ostvarenja. Kao što je Histadrut najjači oslonac države u izvršenju njenih zadataka, tako će on ostati najjači oslonac naroda u njegovom hrvanju za iznalaženje životnih formi i životnog sadržaja novog jevrejskog čoveka-građanina.

Svetska cionistička organizacija u dijaspori duhovno priprema Jevreje, naročito jevrejsku omladinu, za povratak u Izrael time što im omogućuje učenje hebrejskog jezika i tim putem ih približava kulturi Izraela.

Ni mnogo veće i snažnije države ne stoje pred težim zadatkom: stvaranje vlastitog naroda, od kojega najveći deo živi van njenih granica i po tome ne samo van granica važnosti njenih zakona, nego i njenoga duhovnog neposrednog odgojnog upliva. I baš po tome ni jednom drugom narodu nije toliko potrebna odanost, trpeљljivost i izdržљljivost njegovih sinova, kao jevrejskom narodu. Ni jedan drugi narod ne treba toliko odlučne smelosti i odanosti. Jasno je da ima i znakova slabosti u ovom ili onom delu naroda, ima i grešaka države i Histadruta, ali opšti okviri razvitka od završetka Narodno-oslobodilačkog rata naovamo jasno ukazuje na to da će taj narod izići kao pobednik iz toga nutarnjeg rvanja sa samim sobom, kao što je iz Narodno-oslobodilačkog rata izašao kao pobednik.

Ali taj proces traži vremena i mogućnosti mirnog razvitka. Zato, valjda, nikoji drugi narod na svetu ne želi toliko mir, iskreni mir, kao što ga želi jevrejski narod, pa da se, izgrađen iznutra, uvrsti u opštu falangu naprednog, miroljubivog, slobodnog čovečanstva slobodnih, konstruktivnih, radnih ljudi.